

REGLEMENTAREA JURIDICĂ A ACTIVITĂȚILOR DE TRANSPLANT ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Igor CODREANU,
 doctor în drept, conferențiar universitar
 Ilie ROTARU,
 doctor în drept, conferențiar universitar

SUMMARY

We have considered in this article the quality and efficiency of the most important statutory acts of general regulatory type, which have a decisive influence as well on the activities of transplantation of organs, tissues and human cells; the effects of their influence on the behavior of individuals and legal entities involved in this field.

We have outlined in this article some deficiencies in the Moldovan legislation that regulates the transplantation activities compared to the respective legislation of the European Union and the possibilities to remove them.

In this article, we have paid special attention to the in-depth analysis of some situations that are specific to the transplantation activities and we have presented some recommendations for those who take part in them, which would be helpful in their daily life to take lawful and well-grounded decisions.

The objective point of this research paper consists in acquainting the citizens of the Republic of Moldova, especially the persons who are involved in transplantation activities, with the acting legislation and to help them co-ordinate their own actions with its requirements as effective as possible.

Keywords: transplantation activities, donor, recipient, organs, tissues, human cells, legal regulation, legislation in force.

REZUMAT

În prezentul articol sînt analizate calitatea și eficiența celor mai importante acte normative cu caracter regulator general, care au și o influență hotărîtoare asupra activităților de transplant de organe, țesuturi și celule umane; efectele influenței acestora asupra comportamentului persoanelor fizice și juridice implicate în domeniu.

În articol sînt evidențiate unele neajunsuri din legislația R. Moldova ce reglementează activitățile de transplant, în comparație cu legislația respectivă a Uniunii Europene, și posibilitățile de înlăturare a acestora.

O deosebită atenție se acordă analizei detaliate a unor situații specifice din activitățile de transplant și formulării recomandărilor pentru participanții la ele, care le-ar ajuta în viața cotidiană să ia decizii legale și întemeiate.

Scopul prezentului studiu constă în a familiariza cetățenii Republicii Moldova, în special persoanele implicate în activități de transplant, cu legislația în vigoare și a-i ajuta să-și coordoneze cît mai eficient propriile acțiuni cu cerințele ei.

Cuvinte-cheie: activități de transplant, donator, recipient, organe, țesuturi, celule umane, reglementare juridică, legislație în vigoare.

Introducere. Reglementarea juridică a activităților de transplant în Republica Moldova este asigurată de legislația națională, de convențiile internaționale semnate de Moldova și de directivele Uniunii Europene în domeniu.

Baza reglementării naționale a activităților de transplant o constituie prevederile art. 36 din Constituția Republicii Moldova, care stipulează că dreptul la ocrotirea sănătății este garantat prin asigurarea unui minimum de servicii medicale gratuite și a unui sistem efectiv de administrare a treburilor medicinale.

Metode și materiale aplicate. Autorii aplică metodele cercetării științifice: inductivă, deductivă și comparativă a interpretării logice a normelor de drept. Drept suport științific au servit Constituția RM, Codurile civil, penal, de procedu-

ră penală, Codul muncii și alte acte normative în domeniu, elaborate de legislatorul autohton, precum și acte normative ale altor state.

Rezultate obținute și discuții. Prevederile art. 36 din Constituție au fost dezvoltate și detalizate de organele competente în legi organice și ordinare, hotărîri de guvern, regulamente, instrucțiuni și ordine ale Ministerului Sănătății și ale altor instituții din sistem.

Una dintre cele mai importante legi organice care reglementează activitățile de transplant este Codul civil al Republicii Moldova. Prevederile acestui document însoțesc omul pe parcursul întregii lui vieți, de la naștere pînă la deces, chiar și după deces. În special, pentru cei care sînt ori devin subiecți ai relațiilor de transplant normele CC al RM definesc noțiunile principale ale sistemului.

Noțiunea de *persoană fizică* (art.

17 CC), noțiunea de *persoană juridică* (art. 55 CC), caracteristicile și conținutul noțiunilor: „capacitate de exercițiu” și „capacitate de folosință”, problemele privind utilizarea numelui persoanei fizice și al persoanei juridice, principiile de bază ale constituirii și funcționării persoanelor juridice, formele organizațional-juridice ale acestora – toate într-un fel sau altul, direct ori indirect, influențează activitățile de transplant din țara noastră.

Relațiile de transplant, activitățile de transplant foarte des apar în rezultatul unor tranzacții între subiecții acestora. Asemenea relații (activități) pot apărea între instituțiile medicale din domeniu; între instituțiile medicale și alte persoane juridice sau fizice, care acordă celor dinți anumite servicii ori livrează anumite mărfuri și produse; între instituțiile medicale și persoane fizice (donatori, recipienți, rude ale donato-

rilor și recipienților) etc.); între persoane fizice (donatori, recipienți și rudele acestora). Reglementarea acestor relații (activități) se bazează pe dispozițiile art. 195-233 din CC al RM.

Pentru relațiile sociale ce pot apărea în domeniul activităților de transplant sînt importante dispozițiile CC privind modalitatea încheierii, executării și rezilierii diferitor contracte. Dar dispozițiile respective sînt foarte multe, au un caracter foarte variat și în cazul dat, pentru a le folosi corect, este necesar de consultat de fiecare dată Codul civil împreună cu un bun specialist în teoria și practica juridică.

În Republica Moldova, în prezent nu este răspîndită practică donării organelor, țesuturilor și celulelor umane prin testament ori printr-un alt act juridic după decesul persoanei. În viitor, practica dată ar putea deveni însă o realitate necesară pentru fiecare persoană și ca fundament juridic de reglementare a relațiilor dintre persoanele și instituțiile interesate ar putea servi normele generale ale dreptului testamentar, și anume cele ce se conțin în art. 1449, art. 1458-1485 din CC al RM.

Dezvoltarea în Moldova a activităților de transplant va necesita o bună cunoaștere a reglementărilor juridice din CC al RM (art. 1301-1330) privind asigurarea persoanelor implicate, de exemplu, recipienților de organe în cazul eșecului intervențiilor chirurgicale. Va fi necesară și o bună cunoaștere a principiilor răspunderii civile pentru neîndeplinirea obligațiilor contractuale și principiilor recuperării și achitării de daune (art. 602-624 CC al RM).

La etapa actuală, activitățile de transplant în R. Moldova se efectuează în instituții publice autorizate de Ministerul Sănătății. În țările Uniunii Europene, precum și în alte țări cu economii bazate pe proprietatea privată și sisteme democratice de guvernare, în respectivele activități participă și instituții medicale private, se practică colaborarea instituțiilor medicale publice cu cele private. În prezent, funcționarii Ministerului Sănătății depun eforturi pentru modificarea legislației în vigoare, care să permită instituțiilor medicale private

activități în domeniul transplantului de organe, țesuturi și celule umane.

Funcționarea eficientă a oricărui instituții, inclusiv medicale este asigurată de normede Codului muncii al Republicii Moldova. Este recunoscut de știința și practica asigurării funcționării reușite a persoanelor juridice – întreprinderi, organizații, instituții – că succesele acestora apar datorită eforturilor susținute ale angajaților. Dacă persoana juridică are un colectiv de lucrători competenți și solidari, ea va atinge scopul scontat de fondatorul (ori fondatorii) său.

Rolul decisiv în formarea unui colectiv de muncă de performanță îl au procedurile de angajare la muncă în instituțiile ce practică activități de transplant. Procedurile date sînt stipulate în art. 45-67 din CM al RM.

De regulă, formarea colectivului de muncă al unei instituții, inclusiv medicale, se începe cu emiterea hotărîrii (ordinului, dispoziției) de fondare a acesteia de către organul competent și numirea conducătorului.

Conducătorul numit asigură formalitățile de înregistrare a instituției, după care purcede la selectarea viitorilor subalterni, bazîndu-se pe dispozițiile articolelor 45-67 din CM.

Conducătorul instituției medicale, în munca sa cotidiană de administrare, se va baza pe dispozițiile art. 95-347 din CM. Administrarea oricărei instituții este un proces foarte complex, compus din multiple acțiuni și evenimente, deseori contradictorii, cu efecte pozitive sau negative. Cu cît efectele pozitive sunt mai multe, cu atît activitatea instituției este mai eficientă. Efectele negative ale acțiunilor și evenimentelor se materializează, de regulă, în conflicte cu diferite caractere: disciplinare, administrative, penale, materiale. Toate conflictele pot fi soluționate pe cale amiabilă de participanții la ele ori de instanțele de judecată, de alte organe împuternicite de legislația în vigoare.

Conflictele ce apar între angajații unei instituții, între angajați și instituție în rezultatul exercitării obligațiilor de muncă se soluționează de normele ce se conțin în art. 348-370 din CM al RM.

Multe din conflictele sus-numite,

care se mai numesc *conflicte de muncă*, duc la concedierea angajatului, atît ca urmare a demisiei benevole a acestuia, cît și în urma concedierii angajatului din inițiativa administrației. Procedurile de concediere a angajaților sînt descrise detaliat în art. 81-88 din CM.

În cazul în care angajații oricărei instituții consideră că au fost concediați ilegal din funcția ce au deținut-o, ei, conform art. 20 din Constituția Republicii Moldova, au dreptul să se adreseze în instanța de judecată pentru a-și apăra interesele. Însă, înainte de a se adresa după ajutor în judecată, orice persoană ar fi bine să consulte un cunoscător al normelor ce reglementează activitățile judecătorești. Aceste norme sînt destul de diferite și se conțin în Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, adoptat la 30.05.2003.

Consultînd acest document juridic, angajații instituțiilor medicale ce practică activități de transplant vor putea lua o decizie legală și întemeiată, în caz că vor hotărî să înceapă un proces judiciar pentru a-și apăra drepturile și interesele, și vor cunoaște mai mult despre:

- drepturile și obligațiile lor în procesul judiciar (art. 55-81 din CPC al RM);
- mărimea posibilă a cheltuielilor de judecată (art. 82-99 CPC);
- mijloacele de probare a drepturilor invocate în fața instanței de judecată (art. 117-160 CPC);
- conținutul și forma unei cereri de chemare în judecată și condițiile acceptării acesteia pentru examinare (art. 166-173 CPC).

Persoanele interesate trebuie să cunoască faptul că acțiunea actelor normative enumerate mai sus asupra activităților de transplant are un caracter de stimulare, de pregătire, de asigurare a succesului acestora. Asemenea acte ar putea fi numite *acte cu caracter general*, *acte asiguratorii* ale proceselor de transplant.

Activitățile de transplant în care este implicat nemijlocit personalul medical și pacienții acestuia sînt reglementate de legi ordinare cu caracter special, de unele hotărîri de guvern și de acte normative departamentele, în primul rînd cele emise de Ministerul Sănătății.

Activitățile de transplant în Republica Moldova destul de des cad sub acțiunea reglatoare a normelor dreptului contravențional și dreptului penal. Trebuie însă să menționăm că asemenea situații îi privesc în special rînd pe angajații instituțiilor medicale. Donatorii și recipienții de organe, țesuturi și celule umane foarte rar pot fi subiecții relațiilor respective.

Normele Codului contravențional al RM asigură o bază bună pentru activitățile instituțiilor medicale prin faptul că stabilesc anumite sancțiuni, de regulă sub formă de amendă, pentru încălcarea drepturilor angajaților. Aici trebuie să evidențiem art. 55, 57 și 61 din Codul contravențional care, prin sancțiunile destinate conducătorilor instituțiilor respective, asigură confortul necesar celor ce nemijocit pregătesc și realizează intervențiile chirurgicale de prelevare și de transplant.

Dispozițiile articolelor respective (51,57,61) stabilesc pedepse concrete pentru conducătorii organizațiilor și instituțiilor care încalcă termenele pentru plata salariilor lucrătorilor, drepturile ultimilor la crearea sindicatelor, alte norme din legislația muncii.

Specialiștii ce activează în domeniul transplantului trebuie de asemenea să știe că Codul contravențional conține și un grup de articole care reglementează și influențează direct acțiunile lor profesionale de zi cu zi. Acestea sînt articolele din capitolul VII, și anume:

- art. 75, care stabilește o amendă de la 50 pînă la 70 unități convenționale (o unitate convențională este egală cu 20 lei) pentru destăinuirea informației confidențiale privind rezultatele controlului medical de depistare a virusului ce provoacă maladia SIDA;

- art. 77, care stabilește o amendă de la 20 pînă la 70 unități contravenționale pentru practicarea activității medicale ilegale;

- art. 78, care stabilește amendă de la 10 pînă la 75 unități contravenționale, dar și arestul contravențional pentru diferite cazuri posibile de vătămare intenționată ușoară a integrității corporale;

- art. 79, care stabilește amendă de la 10 pînă la 300 unități convenționale

pentru încălcarea legislației privind donarea de sînge, product fără care nu este posibilă nicio intervenție chirurgicală din domeniul transplantului. De asemenea evidențiem contravenții și sancțiuni numai pentru conducătorii și angajații instituțiilor medicale și anume: folosirea sîngelui donat cu scopul de a obține profit; neasigurarea păstrării lui; scoaterea ilicită a acestuia din țară. Art. 79 mai stabilește sancțiuni contravenționale destul de drastice (de la 100 pînă la 150 unități convenționale) pentru tănuirea intenționată de către donatorii de sînge a datelor cu privire la afecțiunile antecedente, fapt despre care ar trebui să țină seama toți cei implicați în acțiunile și relațiile de donare a sîngelui.

Este indiscutabil faptul că activitățile și relațiile de transplant apar ca urmare a necesităților unor persoane concrete, care suferă de anumite maladii ce le-au afectat esențial organismul, amenințînd-le existența (viața). Deci, miza rezultatului unor intervenții chirurgicale de transplant este, de regulă, viața omului. Aceste circumstanțe cer de la specialiștii în domeniul transplantului o înaltă competență și măiestrie, dar și o enormă răspundere. Orice greșeală a acestora poate duce la eșecul activității de transplant și la pierderi enorme, inclusiv de vieți omenești. Dar viețile omenești în orice societate, în orice țară sînt obiectele unei deosebite protecții, în special prin intermediul dreptului și îndeosebi al dreptului penal.

Codul penal al RM reglementează și influențează indirect relațiile sociale din domeniul transplantului, prin stabilirea anumitor acțiuni și inacțiuni care în țara noastră se consideră infracțiuni, precum și prin stabilirea unor pedepse pentru acele persoane ce vor încerca să săvîrșească ori vor săvîrși acțiunile (inacțiunile) descrise în articolele respective ale CP al RM.

Este important să reținem că Codul penal conține mai multe **compo-**nente de infracțiuni ce pot influența în primul rînd soarta și viața personalului medical din instituțiile autorizate să practice activități de prelevare și transplant de organe, țesuturi și celule umane. Atenționăm că aceste norme

pot influența, dar nu este obligatoriu să influențeze soarta și viața personalului respectiv. Aceasta înseamnă că normele penale au, de regulă, un caracter de profilactică și dacă persoanele nu săvîrșesc acțiunile prevăzute în ele, atunci nu vor surveni nici careva consecințe negative.

Personalul medical din instituțiile medicale autorizate în domeniul prelevării și transplantului de organe, țesuturi și celule umane, în funcție de unele situații concrete, ar putea să se confrunte cu anumite învinuiri concrete, cum ar fi:

- omorul intenționat, în cazul în care un pacient ar deceda imediat după intervenția chirurgicală efectuată în instituția medicală (art. 145 CP al RM);
- lipsirea de viață din imprudență. (art. 149 CP al RM).

Infrațiunile pot avea loc în instituțiile medicale ce practică transplantul și ca urmare a unor greșeli. Oricine poate greși, oricît de bine și-ar cunoaște meseria. Fiecare greșeală poate fi sancționată numai în funcție de pagubele survenite (cauzate). Dar ar fi bine să conștientizăm că pot fi posibile și pedepse fără vină, în rezultatul erorilor justiției, și fiecare persoană ce activează în sistemul ocrotirii sănătății trebuie să fie gata oricînd de asemenea întîmplări.

Codul penal al RM conține multe și diferite componente de infracțiuni și sancțiuni pentru protecția vieții și sănătății persoanelor. Pentru subiecții relațiilor de prelevare și transplant, cele mai importante pentru a fi reținute sînt:

- vătămarea gravă ori medie intenționată a integrității corporale sau a sănătății (art. 151 și 152 CP al RM);

- vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății în stare de afect ori din imprudență (art. 156 și 157 CP);

- neacordarea de ajutor unui bolnav și lăsarea în primejdie (art. 162 și art. 163 CP).

Codul penal al RM conține și două componente de infracțiuni și sancțiuni, care prin dispozițiile lor influențează direct activitățile de transplant. Astfel, art. 158 CP a stabilit pedepse pînă la 7 ani de detenție pentru constrîngerea persoanei la prelevarea organelor sau țesuturilor.

Prevederile acestui articol au menirea de a descuraja orice încercări de a obține pentru transplant organe și țesuturi prin violență ori cu amenințarea aplicării ei. Articolul dat are și un mare neajuns, care a devenit evident în ultima vreme, odata cu descoperirea importanței enorme în viața omului a celulelor STEM. După părerea noastră, este necesar de completat urgent articolul 158 CP cu dispoziții care să permită sancționarea penală și pentru constrângerea la prelevarea de celule umane.

De asemenea, art. 165 din Codul penal a stabilit pedepse dure – de pînă la 20 de ani detenție – pentru traficul de ființe umane în scop de prelevare a organelor sau țesuturilor. Articolul dat este unul complex, cu un conținut vast, ce se referă la diferite sfere de activitate a omului pentru a le proteja de influențele dăunătoare ale posibilelor acțiuni de trafic de persoane. Traficului de persoane în zilele noastre i se acordă – în orice țară, inclusiv în Moldova – o mare atenție. În condițiile globalizării și imenselor deplasări de persoane, toți luptă cu acest flagel – de la politicieni, pînă la elevii din licee. Și în asemenea lupte nu e greu să se comită unele erori. De prevenirea acestor posibile erori ar trebui să se îngrijească, prin toate metodele, cei ce sînt preocupați de prelevarea și transplantul de organe, țesuturi și celule umane.

Referințe bibliografice

1. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 18.08.1994.
2. *Codul civil al Republicii Moldova*, aprobat prin Legea nr. 1107-XV din 6 iunie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 082 din 22.06.2002.
3. *Codul muncii al Republicii Moldova*, aprobat prin Legea nr. 154-XV din 28.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 159-162 din 29.07.2003.
4. *Codul de procedură civilă a Republicii Moldova*, aprobat prin Legea nr. 225-XV din 3 mai 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 111-115 din 12.06.2003.
5. *Codul contravențional al Republicii Moldova*, aprobat prin Legea nr. 218-XV din 24 octombrie 2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 160-164 din 03.08.2012.
6. *Codul penal al Republicii Moldova*, aprobat prin Legea nr. 985-xv din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74 din 14.04.2009.

MOMENTE ILEGALE LA REPUBLICAREA CODULUI DE PROCEDURĂ CIVILĂ, DEZVĂLUIREA UNOR LACUNE DIN TEXTUL CPC

Mihai CORJ,

doctor în drept, conferențiar universitar

SUMMARY

In this article we analyzed some existing gaps in CPC and made some legislative proposals to improve the document content encoded to finally come up with a draft law on the amendment of the Civil Procedure Code of the Republic of Moldova, which are trying to remove gaps, the more so as, its republication will be in strict accordance with the law.

Keywords: bill, Code of Civil Procedure, reprint, publish, legislation, law nonlegal, systematization, codification.

REZUMAT

În prezentul articol sînt supuse analizei unele carențe existente în Codul de procedură civilă și sînt formulate unele propuneri legislative privind îmbunătățirea conținutului actului nominalizat, venind totodată cu un proiect de lege privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, prin care încercăm să înlăturăm lacunele existente, cu atît mai mult cu cît republicarea acestuia se va efectua în strictă conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Cuvinte-cheie: proiect de lege, Cod de procedură civilă, republicare, publicare, act legislativ, act normativ nonlege, sistematizare, codificare.

Introducere. Sistemul legislativ cuprinde totalitatea actelor normative, care se află în strînsă legătură și care sînt foarte variate, fapt ce impune ordonarea, sistematizarea lor în scopul unei bune cunoașteri, interpretări și aplicări. Prin sistematizarea actelor normative se urmărește punerea lor în ordine, realizarea unei simplificări, reduceri și concentrări a normelor juridice ce le alcătuiesc. Operațiile de sistematizare sînt importante atît pentru elaborarea, cît și pentru realizarea și aplicarea dreptului, fapt ce contribuie la perfecționarea dreptului pozitiv [1].

Actualmente, legiuitorul național a statuat expres și exhaustiv principiile de sistematizare și trăsăturile unui cod, unde la articolele 33, 52 și 53 din Legea nr. 780-XV din 27.12.2001 privind actele legislative [2] sînt dezvoltate elementele de structură, principiile generale privind sistematizarea actelor legislative, precum și calitățile pe care trebuie să le întrunească un cod.

Așadar, la adoptarea unui act complex, precum este codul, legiuitorul urmează să confirme faptul existenței unei legături intrinseci între părțile componente ale unui act normativ codificat.

Un act oficial republicat trebuie să corespundă anumitor exigențe și să fie unul reactualizat, fără a admite carențe de orice ordin ar fi acestea: tehnice, de fond, de conținut, structură sau formă, de alt gen. Actul republicat este unul actual, deci este unul la zi și corespunde realității.

Metode și materiale aplicate. Pentru a face mai multă lumină în multitudinea de reglementări ce adesea se modifică, a fost necesară apelarea la *instituția juridică a republicării*. Astfel, de curînd, sau mai exact la 21 iunie 2013, Codul de procedură civilă al Republicii Moldova a fost republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Analizînd materia propusă, vom încerca să venim cu mai multe recomandări prin care sperăm să înlăturăm lacunele existente actualmente în Codul de procedură civilă. De asemenea, vom insista să fie anulat faptul republicării acestuia în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 130-134 din 21 iunie 2013, deoarece republicarea s-a efectuat cu încălcarea prevederilor legale în domeniu. Totodată, vom stăruî asupra republicării CPC în strictă conformitate cu legislația în vigoare.

Rezultate obținute și discuții. Ca urmare a consultării structurii și